

CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA TÜRKİYE'DE YENİ DİL VE KÜLTÜR SİYASETİNİN OLUŞMASI

Derya ŞİMŞEK

Başkent Üniversitesi, Ankara / Türkiye

Anahtar Kelimeler: Alfabe, Dil, Kültür.

ÖZET

Cumhuriyetin ilanı'nın ardından 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile değişik niteliklerde öğretim yapan bütün eğitim kurumları yeni sisteme göre yeniden düzenlenmiştir. 1920–1928 yılları arası Türk inkılâbının sosyal ve kültürel olarak yeni, dil inkılâbının da hazırlık dönemi olarak görülmüştür. Ülkede yenileşme çalışmaları devam ederken bunlardan en önemlilerinden bir tanesi olarak görülen harf devriminin gerçekleştirilmesi için Mustafa Necati'nin Maarif Teşkilatı'na Dair Kanun'un maddeleri görüşülürken, 'Dil Heyeti' adını taşıyan bir kurulun oluşturulması kararlaştırılmıştır. Dil Heyetince bu konuda yapılacak hazırlıkların harf inkılâbının gerçekleşmesinde işlerin kolaylaştırılmasının devletin genel siyasetine uygun düşeceği belirtilmektedir. Mustafa Kemal Atatürk'ün de yakından takip ettiği Dil Heyetinin çalışmaları sonucunda Latin Harflerinin kabulü gerçekleşmiştir. Hızlı bir biçimde dil alanında dönüşümün yaşandığı bu dönemde Türk tarih tezinin; Osmanlıcılık, İslamcılık ve Turancılık akımları karşısında Türk milliyetçiliğinin resmi ideolojisi olarak benimsenmesi şeklinde ortaya çıkması, dil alanında yapılan tartışmalara önemli boyut getirmiştir. Kültür inkılâbının birer parçası olarak görülen dil meselesi kültür politikasının yukarıdan ve tedrici olarak uygulanmaya geçmesinin dönemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tavır ve hareketi Dil Kurultayları ve Türk Dil Kurumu çalışmaları ile, "Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini meydana çıkarmak, onu yeryüzü dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe erdirmek" olarak tespit edilmiştir. 26 Eylül–5 Ekim 1932 tarihleri arasında Dolmabahçe Sarayı'nda yapılan Birinci Türk Dili Kurultayı sonunda Kurumun "Lügat-İstılah, Gramer-Sentaks, Derleme, Lenguistik-Filoloji, Etimoloji, Yayın" adları ile altı kol hâlinde çalışmalarını sürdürmesi kabul edilmiştir. Sonraki kurultaylarda bu kollardan bazıları ayrılmış, bazıları tekrar birleştirilmiş; fakat ana çatı değiştirilmemiştir. Atatürk'ün sağlığında, 1932, 1934 ve 1936 yıllarında yapılan üç kurultayda hem kurumun yönetim organları seçilmiş, hem dil politikası belirlenmiş, hem de kültür politikasının oluşturulmasında önemli adımlar atılmıştır. Sonuç olarak konu ile ilgili bildiriye esas teşkil eden; 'Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Türkiye'de Yeni Dil ve Kültür Siyasetinin Oluşması' konusunda yapılan faaliyetler arşiv belgeleri ışığında ortaya konulmaya çalışılmıştır.